

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:	
Egész évre	8 Kor
Félévre	4
Negyedévre	2
— Hírdetések díjszabás szerint. —	

Fenygetés.

A katonának nem szabad politizálni. Tiltja a reglama. A mostani válság alatt mégis mindegyre meg-megszóltalt egy-egy magasrangú katona, hol egyik, hol másik újság hasábjain.

Csak természetesnek találtuk a mi viszonyaink közepette, ha ezek a katona urak a magyar érdekek ellen szólottak s a magyar hadi követelések lehetetlenségét bizonyították.

Nekünk az ilyen katonai politizálást csendes rezignációval kell tűrnünk.

Még nagyon nem is haragudtunk miattuk. Csendes passzióknak lehetett venni ezt az alkalmi politizálást.

Ami azonban legújabbban az osztrák katonai szaklapban jelent meg, az már túlmegy a határon s ezt már nem lehet csendes részvétellel szemlélni.

Az égő gyűlöletnek piramidális megnyilatkozása ez a pár sor. Fogcsikorgatva várják e sorok szerint a tiszt urak, hogy már egyszer hadba vezéreljék őket — természetesen a magyar nemzet ellen, melynek kebelében „egy kicsiny sovíniszta klikk” a Habsburg nagyhatalom

síriát assa meg. Háború és háború kell a tiszt uraknak és pedig minthogy muszka, török, tatár s más nációk ellen nincs kilátás — hát akárki ellen!

Hogy pedig ez az „akárki” a cikkezé előtt a magyar nemzet, az tisztán kiviláglik ebből a szemelvényből:

„Mialatt a vitéz orosz hadsereg a távol Mandzsuria mezein megtesz mindent hazájáért és legfőbb haduráért, habár nem is éri el kitűzött célját, mégis irigységgel tekintünk rája. Irigységgel azért, mert mi nekünk (már mint a közös hadseregnek) nem szabad életünket és vérünket áldoznunk legfőbb hadurunkért, drága dicsőséges lobogónkért, annak a birodalomnak becsületéért, a melyet elődeink vérükkel vakoltak egybe. Nekünk csak zsebünkbe dugva szabad ökleinket szorongatni, nekünk, bár fogcsikorgatva, de csupán nézni szabad azt, hogy kiéhezett politikuskok és ügyvédek hordája éket ver abba, a mi nekünk gyermekségünk óta drága és tiszteletreméltó, csupán néznünk szabad azt, hogy egyre jobban közeledünk Cannossa felé, a míg a Habsburg-nagyhatalom egy elvakult, kicsiny sovíniszta klikknek

diestelen áldozatául esik. És ezt szemlélvé, mi meg sem meggaphatunk, csak hallgatnunk szabad, pedig oly örömmel adnók oda mindenünket, ha mi az élé állhatnánk. . . Miért nem prédikálnak ma háborút — háborút bárki ellen!”

A vitéz katona urak tehát nemcsak azt felejtik el, hogy ők még ez idő szerint a közös hadsereg tagjai, hanem a történelmet sem tudják, melynek tanúsága szerint azt a birodalmat nem az ő őseik „vakolták” össze, mert bizony Habsburgi Rudolfot magyarok segítették ahhoz, hogy uralkodó dinasztiát alapíthasson.

És ezt az uralkodó dinasztiát a legválságosabb időkben megint csak a hű magyarok mentették meg a legnagyobb veszedelmektől.

Az a háború kiabálás tehát rossz időben pattant ki. Ez a nyílt fenyegetés égő gyűlöletével olaj a tűzre. A magyar nemzet a leghiggadtabb, a legmérsékeltőbb türelmet tanúsítja, hogy a bonyodalom békés esz-közökkel kibontakozzék s a katona urak harcolni akarnak a birodalom becsületéért.

Bizony jobb, ha a katona megtartja a reglamát s nem politizál.

T Á R C A.

A kereszthalál.

(Folytatás.)

4.

A megvesszőzést rendszeren a bírónak ítélőszéke (görögül: lithostrotos, latinul: tribunal) előtt hajtották végre.¹⁾ Sokaknak feltekinthetik, hogy az evangélisták, kik elbeszéléseikben a mellékes körülményeket rendszerint mellőzik, a Megváltó szenvedésének leírásában a csakugyan mellékesnek és lényegtelennek tetsző bírói székéről is megemlékeznek.²⁾ Jól meg kell azonban jegyeznünk, hogy az a tribunal — különösen a régebbi időkben — lényeges járulékat képezte a mágisztrátusi bíraskodásnak.³⁾ A mi magát a tribunalt illeti, az deskából, közből, esetleg hantból való magasabb négyszögletes emelvény a dilectust (sorozást) tartó vagy bíraskodó mágisztrátus számára. A bíraskodó mágisztrátusok körütazásuk alatt is egy hordozható tribunalt állandóan magokkal vittek s ezt vagy

az illető város fórumán, vagy annak kapuinál vagy esetleg más nyilvános helyen állították fel.⁴⁾ Magának a császárnak a tribunalja sem volt mindig ugyanazon egy helyen, hanem különböző helyeken emelték fel.⁵⁾ Antoniusról, a gyászos végű triumvirról beszél Plutarchos, hogy ő a tribunaljáról királyok és fejedelmek fölött ítélkezett; C. Calvisius, ki Africa vetus-ban praetoroskodott, ugyanezen Antonius ellen azért tett feljelentést Rómába, mivel ez tribunaljáról felemelkedett, midőn Cleopatrárt egy nyugagyban vitték az utcán elé.⁶⁾ Augustusz császár és leg több utódja szintén személyesen ítélkezett és Suetonius szerint, akárhányszor késő éjszakáig.⁷⁾ A törvénykezési eljárást csakis akkor kezdehették meg, midőn a bíró ítélőszékbe ült.⁸⁾ A nagyobb mágisztrátusoknak az elefántesontból, vagy fém-ből készített s esinos faragással vagy metszettekkel díszített sella curulis (karatlan hivatalos szék) volt kitüntető jelvényök. Ilyen hivatalos széket ajándékoznak is szoktak előkelő és érdemes férfiaknak. Így Julius Caesarnak arany sellát ajándékoz a szenátus.⁹⁾ Külföldi fejedelmek

is részesülnek néha ilyen ajándékban a római szenátus részéről.¹⁰⁾ A kisebb bírák székeit sub-sellia-nak hívták.

A megvesszőzés után akárhány esetben még tüzes ömlomezekkel is kinozták a keresztre ítélt delinkvenst.¹¹⁾ Ütlegelni is szokták és pedig leginkább arca, amint arról a Szentírás több helyütt is megemlékezik.¹²⁾ Sőt a rab-szolgáknak föl kellett arcukat fujniok, hogy így a hőhőrszolgák dolgát megkönnyebítsék: jöszándékból is megtették azt sokan, amint pl. Tacitus azt Cremona meghódított védőőrül írja.¹³⁾ Nagy valószínűséggel épen erre céloznak Megváltónk szavai: „ . . . a ki megíti jobb arcadat, fordítsd neki a másikat is.”¹⁴⁾

Nem csupán a pogány népeknél, hanem az ószövetségi zsidóknál is szokás volt az öngyilkosokat, a harcmezőn elesetteket s a halálra ítélteteket összes ruháiktól megfosztani. „A hóhér kezébe jutottak levétköztettek”, mondja D. Cas-

1 Cic. II. orat. in Verrem 54. — János 19. 13. — Jos. Flav. Bell. Jud. II. 14. c. 9. n.

2 „Midőn pedig (Pílátus) az ítélőszéken ült . . .” Máté 27. 19. — „Pílátus tehát . . . az ítélőszékbe üle.” Ján. 19. 13.

3 Tacit. Annal. I. 18. 19. 22. 32. — Ap. csel. 18. 12. 16.

1 Jos. Flav. Antiqu. XVIII. 3. 4. — Lívius XXIII. 32.

2 D. Cass. 68. 10.

3 Plutarchos, M. Anton. 26, 58.

4 Sueton. C. J. C. O. August. 33.

5 Ján. 19. 13.

6 Sueton. D. J. Cäsar 70.

1 „Eumeni omnes honores habiti, donaque quam amplissima data cum sella curuli atque eburneo scipione.” Lívius XLII. 14. — „Legati regi (Syphaci) donata tulerunt togam et tunica purpuream, sellam eburneam . . .” Lív. XXVII. 4.

2 „Igne ardentissime laminae ceterique cruciatus . . .” Cic. in Verrem II. V. 63.

3 János 18. 22. 19. 3. — Máté 5. 39.

4 Tacit. Histor. III. 31.

5 Máté 5. 39.

Az apostoli Protonotáriusok.

(Folytatás.)

2.

Mikor aztán a római birodalomban a keresztény vallás győzött és államvallás lett, megszűnt a vértanúk ügyének hiteles feljegyzése is. De a Protonotáriusok intézménye megmaradt, sőt nagyban kibővült I. Gyula pápa (341—352), azon intézkedése által, hogy az egyháziaknak mindenemű nyilvános jogügylete apostoli Protonotárius által írásban foglalt közhiteles oklevelére utaltatott. Ennek a pápai rendelkezésnek egyik sokféleekben értelmezhető tétele pedig (ut notitia, quae omnibus pro fide ecclesiastica est, per notarios colligeretur), oka lett annak, hogy a Protonotáriusok intézménye igen sokféle munkakörben érvényesült. Voltak ők pápai követek, majd a pápa személyét képviselték egyetemes zsinatokon, vizsgáló biztosok súlyos feyelmi vétségekben, kiküldött biztosok püspökök megválasztásánál, vagy a választott beiktatásánál, kolostorok feyelmi állapotának megvizsgálásánál stb. stb. De leginkább kimagasló mindezen foglalkozásaik sorából a pápák által kiadott hiteles közokiratok szerkesztése és kiállítása.

Természetes, hogy ily nagyfontosságú foglalkoztatás a tekintélyüket is nagyban emelte és hogy munkálataik természeténél fogva is arra lévén utalva, idővel külön tradíciókkal és kiváltsággal bíró zárt testületté alakultak, melynek feje, a prépost (Primicerius) a római pap-ság kebelében oly kitűnő állásra tett szert, hogy a pápai szék üresedése esetében az Achipre-sbyter és Archidiaconussal közösen kormányozta az egyházat, előkészítette és vezette az új pápa választását. A pápa által végzett szent ténykedéseknél már ekkoriban első helyeken említették és ezt a szertartásos előjogot még ma is bírják. In capellis papalibus, ahogy a nagy pápai díszfelvonulásokat nevezik, közvetlenül a híboros diakonusok után következnek. Ilyenkor ők az u. n. Cappa Magna-t viselik, míg p. o. a püspökök csak a Mantelletát viselhetik. — Ebből némelyek már azt is kiokoskodták, hogy ezek a valóságos protonotáriusok nagyobb urak, mint maguk a püspökök, ami pedig, tekintve azt, hogy a püspökök a hierarchiai rendi fokozat legfelső képviselői, vagyis pontifex-ek, —

egyszerű képtelenség. A protonotáriusok említett kiváltsága semmi más, mint régi szokásjog a római kuriában, aminthogy a Cappa Magna is, meg a Mantelletta is tulajdonképen római kuriai viselet és nem püspökrendi sajátos liturgiai öltöny. Egyebiránt pedig II. Pius pápától kezdve, X. Pius pápának most szóban forgó Motu Propriojáig a pápák mindig azon voltak, hogy időről-időre leszállítsák azokat az önkényüleg szokásba jött előjogokat és kiváltságokat, amiket a Protonotáriusok és más kuriai prelátusok a püspökök jogainak és kiváltságainak rovására maguknak el- és lefoglaltak.

Mindezek ellenére megis úgy áll a dolog, hogy a valóságos protonotáriusok mind e mai napig, mint testület, a római kuria első prelátusai. Mikor még megvolt a pápai világi hatalom, akkor a Róma városát polgári vonatkozásaiban kormányzó négy prelátus (Gubernator Urbis, Auditor Camerae, Thesaurarius Majordomus) volt az első prelátusi testület. Ez a testület azonban, mint ilyen ma már a történelemé. Csak disz. A Majordomus az egyetlen, aki hivatalát ma is betölti.

Azonban ne kalandozzunk el még most, a mai állapotra, hanem kövessük figyelemmel a történeti fejlődést és itt szembeötlő az a nevezetes ténykedés, amit az apostoli protonotáriusok úgy az egyetemes, mint a római tartományi zsinatokon kifejtettek. Egykoru adatok alapján bizton ki lehet mutatni, hogy a zsinatok megtartásával járó nagy készültséget, figyelmet, gondot, és lelkiismeretes körültekintést igénylő írásbeli munkálatokat ők teljesítették.

A zsinatra meghívó pápai bullákat és iratokat, a zsinati ülések jegyzőkönyveit, a zsinati határozatokat és törvényeket ők fogalmazták, aláírásukkal és pecsétjükkel ők hitelesítették. A görög nyelvű iratok latinra fordítását és viszont ők eszközölték s így ők a hites tolmácsok és fordítók tisztét is betöltötték. Prépostjuk pedig, a Primicerius, kimutathatólag valóságos ügyvezető egyházi főminisztere volt a zsinaton a Pápának, akinek nevében nem egyszer ő maga nyitotta meg és zárta be a zsinatot. A pápa jelenlétében is ő volt rendszeren minden beérkezett írásbeli előterjesztés előadója.

Arra is van adat, hogy a zsinat kezdetén az összes protonotáriusok a Pápa kezébe rendes tiszti esküt tettek. Főfontosságú teendőjük volt az is, hogy egyetemes zsinatokon ellenőrizték a szavazás törvényes lefolyását és a zsinati atyák esküjét. Szokás volt ugyanis, hogy minden egyes zsinati atya külön-külön az evangéliumra tett kézzel két apostoli protonotárius előtt esküt tett arra, hogy a zsinat határozatait megtartja és megtartatja. A zsinat után az volt a kötelességük, hogy a zsinat határozatait közöljék azokkal a püspökökkel, akik nem lehetek jelen a zsinaton és ezeknek hozzájárulását a zsinat határozataihoz saját aláírásuk alakjában vegyék be.

De az egyház középponti igazgatásában a pápai hivatalos levelek szerkesztése körül is nagy szerepük jutott. Kezdetben ugyan a pápa egyiket-másikat berendelte és diktált neki. De amikor az ügyek halmaza miatt ez már nagyon nehézkes eljárás lett s az u. n. stílus Curiae kifejlődésével, ezen ügyek elintézése külön szakértelmet kívánt, csak természetes, hogy kinek-kinek a saját szakmájába vágó ügyek megfogalmazása lett a feladata. A fogalmazványokat a főprotonotárius, vagyis a Primicerius bemutatta a pápának s ha ő jóváhagyta, a Primicerius ráírta a kelti napot, vagyis a dátumot és ebből származik az ő későbbi elnevezése is (Datarius, Prodaturus), valamint az ő külön hivatalának elnevezése is (Dataria). Ez a keltezés egyúttal ellenjegyzés is volt s mint ilyen ősapja a felelős miniszteri ellenjegyzésnek. Hát ebből is látszik, hogy nincsen semmi új a nap alatt. Ezt bizony az egyháznak épen akkora megerősítéssel el lehet hinni, mint a mekkorával Vész József elhiszi egy Ben Akiba nevű koholt tudós zsidó Rabbinnak, valamint a rabbi koholt-e vagy a tudós volna, azt hamarosan nem tudom ugyan, de az már mindegy. Az ily ellenjegyzett fogalmazvány azonban letisztítottan, az illető szakot kezelő protonotárius hitelesítő aláírásával és pecsétjével indult a maga útjára. Innen van, hogy a pápai hivatalos iratok mind e mai napig az előadó egyházi főméltóságok aláírásával és pecsétjével mennek ki. A pápa maga a legtrikább esetekben írja alá.

sus.¹⁾ S hogy a durva lelkületű hóhérok a szeméremzertből teljesen ki voltak vetőköve s éppen nőikkel szemben bántak el a legaljasabb módon, azt bátran elihetjük s Eusebius erre egy konkrét esetet is hoz fel.²⁾ A tűzhalálra ítéltk persze kaptak ruhát, de olyat, a mely a lángoknak jó és bőséges tápot adott. Előfordult azonban az is, hogy a keresztre ítéltk ágyékára egy vászondarabot borítottak, amint azt a hagyományból s Megváltónk keresztrefeszítésének legrégebbi — tehát kétségen kívül hiteles — ábrázolásaiból következtethetjük.³⁾

A halálra ítéltknek s a cirkuszban vadállatokkal viaskodni kényszerült áldozatoknak (ad bestias condemnatis) vagy nyakukra kötötték egy táblácskát, vagy azt előttük vitték, a melyre az elítelt neve és vétsége vala feljegyezve.⁴⁾ A keresztények üldözése idejében a táblán csak ez állott: „N. keresztény”.

Isteni Megváltónknak a keresztfán „feje fölé tevék” az ő ügyét és nevét jelző fehér táblát. Míg szent Lukács a felirat három nyelvet tekintet nélkül azok tényleges egymásutánjárta, mint történetirő egyszerűen felsorolja, addig

szt. János, a kereszt alatt álló tanítvány, azokat oly sorrendben mondja el, a melyben Pilátus a feliratot elkészítette: héber, görög és latin nyelven. Hogy a büszke római főúr Pilátus a latin nyelvet, ezt az igazi világnyelvet, mely egyúttal az ő világbirodalmának is nyelve vala, utolsó helyre teszi, az általa megvetett héber nyelvet pedig legelő, annak egyszerű és természetes oka az, hogy Pilátus a Megváltó halálának morális felelősségét egészen a zsidókra hárítja, hiszen az Úr ártatlanságáról és büntelenségéről teljesen meg volt győződve. A latin, görög és héber nyelv volt akkor általános használatban. A zsidó nyelv aztán a tartomány nyelve, a latin azon népé, mely a zsidók fölött uralkodott és a görög azon zsidóké vala, kik Palesztinán kívül laktak s a husvétünnep megülése végett gyűltek egybe Jeruzsálembe. A szentatyák ezen három nyelvrnek alkalmazásából azt magyarázzák, hogy Krisztus mindenkiért meghalt s minden népet az ő hitére hív.

A Megváltó keresztfeliratának egy részét Rómában őrzik a szt. keresztől nevezett templomban. Ezt a kis darabkát szt. Ilona találta meg az Üdvözítő keresztje mellett. A héber szövegből már csak néhány halvány vonás látható, a görög és latinból pedig a „Názarethi” szó s a király szónak B-ja, illetőleg R-e. Magától értődik, hogy a felirat — szemita írásmód szerint — jobbról-balra indul.

Mag a keresztrefeszítés ténye kétféleképen történetelt. A keresztet a földre fektették, az áldozatot rászegték s akkor emelték fel a keresztet vagy e célra előre elkészített gödörbe tolvá, vagy pedig felállították — persze nagyon szilárdul — a keresztet s aztán erősítették reá az elíteltet. A keresztrefeszítés első módját igazolják Szt. Páonius vértanúsági aktái, aztán a keresztfának akárhányszor szerföltött magas volta,¹⁾ a második mód használatát Ciceró sejteti.²⁾ Habár az evangélisták semminemű említést nem tesznek arról, hogy Megváltónkat melyik mód szerint feszítették a keresztre, a jámbor hagyomány mindig az első: vallotta és ez nagyon valószínű is. A keresztre való erősítés vagy odakötözés vagy rászegzés útján történt. A Megváltót is rászegték a keresztfára.³⁾ Lehetőség azonban, sőt ténynek is bátran elfogadjhatjuk, hogy a legtöbb esetben, mielőtt az áldozatot a keresztre szegték, előbb a keresztfához kötötték, hogy az áldozat ellentállása nélkül végezhessek a hóhérok munkájukat. Tertulianus maga is ezt következteti Jézusnak ama szavaiból, melyeket dicőséges feltámadása után intézett vala Péterhez: „Bizony, bizony mondom neked, mikor ifjabb voltál, felvezéted magadat és jártál, a hol akartál; de midőn megöregszel,

1 D. Cassius 62. 3.

2 Euseb. Hist. Eccl. VIII. 9.

3 Euseb. Hist. Eccl. IV. 23; VIII. 6. — Jos. Flav. Antiqu. VI. 14. 6. — Eutropius VII. 15. 18.

4 Eusebius Hist. Eccl. V. 2. — Sueton. Caligula 32. — U. 6. Domitian. 10. — János 19. 20. — Luk. 23.

38. — Márk 15. 26. — Máté 27, 37.

1 Jos. Flav. Antiqu. XI. 6.

2 Cic. in Verrem II. V. 62.

3 Luk. 24. 39. — Jan. 20, 27.

Időközben a pápai kuria munkaköre annyira kiszélesedett, hogy azt sem a hét protonotárius, sem a nekik alárendelt hivatalnokok el nem láthatták többé; így aztán sok másféle hivatal keletkezett az ügyek különfelesége szerint és a protonotáriusok száma is V. Sixtus pápa idejében (1585) hétről tizenkettőre emelkedett. Mivel pedig a pápai kuria az egyetemes egyház központi kormányzását és az egyházi állam világi igazgatását is ellátta, szinte természetes, hogy a protonotáriusok jog- és hatásköre is úgy alakult, hogy ez a kettős jellegű igazgatás kifejeződött ebben is. Egyházi tekintetben az V. Sixtus pápa korától kezdve leginkább a rendes, rendkívüli és titkos pápai Consistoriumok jegyzőkönyveinek és írásbeli ügyvitelének elintézésében esősosodik ki a működésük. A pápa államának közigazgatásában az volt a nevezetes szerepük, hogy közhiteles okiratokat bármiféle jogügyletekre nézve csak ők állíthattak ki. Valósággal az volt tehát a jogkörük, mint minálunk mai nap a királyi közjegyzőknek; sőt sokkal nagyobb; mert p. o. föl voltak hatalmazva bármi kétes vagy egyenesen is törvénytlen gyermekek származási állapotának okmányserű törvényesítésére is.

Sőt a pápai államban a minden rendű Doctori méltóságra való nyilvános és ünnepélyes promóció, — a szigorlatok letétele után, — csakis a Protonotárius mint hiteles személy előtt történhetett s ez a jog fennállott VII. részben még IX. Pius pápa koráig is és csak az egyházi állam összeomlásával szűnt meg teljesen. Ők képviselték és igtatták be a hivatalba a pápai állam világi rendű köztisztviselőit is. Épen ezért a szerzetesrendből senki sem lehetett Protonotárius; még tisztelbeli sem. (Az első ad instar szerzetes Protonotarius Kohl Medárd lett XIII. Lőy alatt.) Régen világiak, sőt nős emberek is lehettek Protonotáriusok. Ez azonban nem soká tartott. Megkivánták, hogy legalább a tonzura révén a pápi státushoz tartozzanak s nőtlenek legyenek.

Egyébiránt pedig a valóságos Protonotáriusok autonóm testületet képeztek és saját maguk szerkesztették és szabták meg testületi szabályait és a régebbi századokban épügy, mint

a káptalanok is, közös kánoni életet folytattak. Ősidőktől fogva: veri et indubitati familiares et continui commentales ac praelati domestici Summi Pontificis.

Jövedelmük a pápai kincstárból (de mensa papali) volt s ki voltak véve minden püspöki és világi fenhatóság alól. Egyedül és közvetlenül a pápának voltak alárendelve. Még fegyveres testőrséget is tarthattak és sokan tartottak is, mert az állás fénye csak előkelő és nagy magánvagyonu embert vonzott a protonotáriusi rang és méltóság felé. Meg volt a testületnek, mint ilyennek az a joga is, hogy évenként egy tisztelbeli protonotáriust választhatott és azt ki is nevezhette. Ha a pápa ünnepélyesen misézett: a nagy diszben (Cappa Major) valamennyinek asszisztálnia kellett s ez ma is így van. Kettő a pápa uszályát viszik, ha fejedelmi személyek vagy ezek képviselői vannak jelen. Már ebből az időből mint ősi kiváltságukat tudjuk, hogy Rómán kívül, a püspökök engedelmével, ha ünnepélyesen szolgáltak, főpapi diszjelvényeket használhattak, valamint hogy hordozható kézi oltárak lehetett. Ha legalább tíz évig hivataloskodtak s hivataluktól visszavonultak, minden kiváltságuk megmaradt.

Ez a Sixtus-féle rendelkezés, mely a XVI. század derekáról való, soká érintetlen maradt; bárha, különösen a tridentini zsinat után keletkezett sok római Congregatio a protonotáriusok munkakörét is sokban módosította és átalakította. A tridentini zsinat igazi reform volt s így a régi egyházi életet és ügyvitelt nagyban megváltoztatta. Rómában a pápák a különféle egyházi ügyek elintézésére biborosokból és más nagytekintélyű és nagy tudású egyházi férfiakból álló külön szakbizottságokat szerveztek. Első volt a tridentini zsinat intézkedéseit és ezeknek az életben előforduló alkalmazását s az ide vonatkozó kételyek sőt magyarázó gyűlekezet (Congregatio Concilii Tridentini). Ezt követte több más Congregatio felállítása; ma kerekszámban husz ilyen Congregatio van a legújabb Névtár szerint.

(Folyt. köv.)

kiterjesztetted kezeidet és más övez felteged és visz, a hová te nem akarod.¹⁾

A keresztnek három alakját ismerjük. Az első a görög T, a második a görög X alakú — a minőn Szt. András apostol végezte életét s a harmadik a rendes kereszt †, a minőt ma is használunk és tisztelünk. Ez utóbbit a rómaiak crux immissa-nak nevezik s minden kétségen felül álló történelmi tény, hogy az ilyen keresztet vértett el isteni Üdvözítőnk a világ váltásáért. Hogy azonban három vagy négy szeggel szegezték szent testét a keresztre, arra sehol hiteles adatot nem lelünk; de már az öskereszténység három szegyet említ.²⁾

A kereszteteken a felfeszítettek lábai alá néha egy kis számolyt — sedile — is szoktak tenni. Szt. Irenäus³⁾ és Szt. Justinus⁴⁾ azt írják, hogy az Üdvözítő keresztjére is erősítették egy ilyen számolyt. Tömeges keresztrefeszítéseknel — pl. Titus alatt Jeruzsálem ostromakor — az ilyen számolyokkal nem igen törődtek; szükiben voltak ilyenkor az időnek meg a fának is. A mi Krisztus urunk szent keresztjét illeti, azon algha

volt számoly; nem említik határozottan sehol; csak későbbi időkben, a II. és III. században kezd először szerepelni; — aztán az első századból származó s a kereszten függő Megváltót ábrázoló — s fel kell tennünk, hogy történelmileg hű — képeken sehol sem akadunk arra. Külső okok nem is szólnak a számolynak ez esetben való alkalmazása mellett; ilyen külső ok lett volna a holttest feloszlása s a keresztfőről való lehullása. De hát ez teljesen ki volt zárva; hiszen a kivégzetteket, a keresztre feszítetteket is, zsidó előírás szerint, még naplenyugta előtt el kellett temetni, még ha ez az est nemis szombat estvéje volt;¹⁾ nagyobb biztonság okáért aztán a még estve felé többnyire élő áldozatokat lábszáraik összetörésével ölték meg.²⁾ A lábszárak összetörése különben a rómaiaknál önálló büntetésképen is gyakran fordult elő. Augustus császár egy Thallus nevű inokát, mivel ez a császárnak egy bizalmas levelét jó pénzért hivatalnoknak megmutatta, ilyen halállal végeztetett ki.³⁾

(Folyt. köv.)

Zlamál Agost.

A Gyulafehérvári Kath. Kör közgyűlése.

A Gyulafehérvári Kath. Kör, amelynek tagjai közé egyházmegyénk minden részéből már is sokan sorakoztak, alapszabályaiban megjelölt munkaprogrammjával a lokális érdekeken felül olyan általános hatást van hivatva kelteni egyházmegyénk kath. társadalmában, hogy mult hó 26-án lefolyt közgyűlése alkalmából helyén valónak tartjuk ez intézménnyel ismételtén bővebben foglalkozni. Ez ebből közöljük az alábbi titkári jelentést.

A közgyűlést megelőzőleg az igazgató választmány tartott ülést, a melyen a mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után, titkos szavazással Borsiczky Mihály iparos, Lengyel Gergely vasúti hivatalnok, Papp Sándor adótiszt, Rusznyák József adótiszt, Tilleiter Antal villamostelep igazgató urakat rendes, Fröhlich Gyula és Fröhlich Oszkár okl. gyógyszerész, Kratochwill Ferenc takarékpénztári gyakornok, Löw Károly és Löw József nagybirtokos, Roska János kir. törvénytseki hivatalnok, Tallos Emil városi hivatalnok, Szraga Ede iparos urakat és Lözing János zalatnai kereskedő urat vidéki tagokul felvette.

Kryzewsky Géza pénztárnok jelentése szerint a pénztár bevétele ez év január 1-től 1034.68 K.

Az igazgató választmányi ülés tartama alatt a Kör tágas olvasóterme a folyó évi első rendes közgyűlésre egybehívott tagokkal zsufolásig megtelt. Több mint növelevan tag jelent meg.

Általános éljenzes és tetszésnyilvánítások közepette Kovács Lajos kanonok, köri elnök a közgyűlést egy korszerű, tartalmas beszéddel nyitotta meg, mérlegelve a kör egyévi fennállása alatt kifejtett működését s a mult tanulságaiból körvonala az egyesület feadatát és jövőben kifejtendő munkásságát.

A beszéd főb vonásait a következőkben adjuk:

Természetes okoknál fogva ifjú egyesületünk hathatósabb tevékenységet még nem tudott kifejteni. Szervezkedésünk idáig inkább elvi szemponton nyugodott, csak egy jel felállítása volt, mely mutassa, hogy keresztény katolikus elveinknek és érdekeinknek a társadalom által idáig gyakorolt mellözése, vagy csekély figyelembevételével nem vagyunk megelégedve, s azért azoknak jövőben minden téren nagyobb méltatást, több figyelmet kívánunk.

Egyesülésünk es szervezkedésünk idáig szépen sikerültek mondható, hisz városunk minden rendű és rangú arra való polgárai már kezdetben nagy számmal karolták fel az egyesülés eszméjét és siettek is annak, hol alapító, hol rendes és pártoló tagjai sorába beiratkozni, mely beiratkozás, illetve sorakozás ma is tart és a vidéki pártoló tagokkal együtt oly szép számra emelkedett (224), oly hatalmas anyagi és erkölcsi erőt tömörített össze, mely ha szeretetben ösztetart, ha testvéries érzés és a kitűzött cél magasztossága hevíti kebelét, oly világot tud alkotni magának, melyen ész és szív örömmel megnyugszik. Öntudatos munkásság által oly tényezővé tud válni, mely mint a Főpásztor, a mi kegyes fővédő urunk újévi üdvözlésünk alkalmával mondá, az egész egyházmegyére kihatva és irányadóul szolgálva, mindenütt a kath. társadalmi munkásságnak és tevékenységnek alapul és forrásul fog szolgálni.

Becsüljük meg azért — mondja — körünket, egyesülésünket, hisz ma nekünk életszükséglet, ha csak nem akarunk minden hitetlen és eltelen nagy szölamok által ide s tora hányatni, minden izletelen és istentelen álbölcselet által

1 Ján. 21. 18.

2 A szt. szegeknek egyes apró részecskéi Rómában, Aachenben, Párisban, Bécsben és Krakókban őriztetnek; a lombard királyi koronában is van egy kis rész az egyikből. Madridban egy egész szt. szeg látható.

3 Irenäus, Adversus haereses II. 42.

4 Justinus, Dialog. 91 n.

1 Jos. Flav. Hab. Jud. IV. 5. c. 2. n.

2 János 19. 31.

3 Thallo a manu, quod pro epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura ei fregit.* Sueton. D. Augustus 67.

félre dobálni. Szeretettel igyekezzünk megnyerni azokat is, kik idáig még egyesületünkön kívül vannak. Szeretettel hívjunk mindenkit, ki a miénk, hogy erőnkét még inkább tömörítve, tekinthetjük, erkölcsi súlyunkat még inkább fokozva annál intenzívebb életet önthessünk minden szép, jó és nemes ügybe, s annál inkább produktív szerepet tölthessünk be a társadalomban.

Nem akarunk mi a társadalomból kiválni, de igenis akarunk annak észrevehető részeseivé lenni, s azt keresztényies felfogásunkkal, hiterkösi elveinkkel és eslekedeteinkkel befolyásolni. Erre pedig valamint multunk, mely e hazában az igazi nemes társadalmat megalapította, mely mint egy jeles szónok mondá, nagy idők nyomait, fényt és dícsőséget hord magán úgy jelenlegi állásunk intelligéns és kulturális fokozata egyaránt feljogosítanak minket.

Ime, csak e szempontból is mekkora tér nyílik egy katolikus körnek is a munkásságra, a kath. öntudat fejlesztésére és tevékenységére.

Hát még a gazdasági és más szociális téren mekkora anyag halmozódik össze, hogy azokat rendre keresztényies irányban feldolgozzuk és az emberiség javára gyümölcsöztessük.

Különösen azon félrevezetett tömeget, mely az isteni és emberi törvényeket megvetve, az evangéliumi szabadságot mellőzve, korlátlan szabadságra s ezzel a fennálló jogrend felforgatására, a tekintély lerontására törekszik — visszavezetni a keresztény hit-erkölcsi elvekhez, vissza Istenhez, minden igazi szabadság és jog forrásához, ki nélkül mint egy jeles szociológus mondá: a szabadság mindenek harcává fajul mindenek ellen.

Ime, csak a legáltalánosabb vonásokban rajzolva is mekkora tér a munkás tevékenységre. De hála Istennek erőnk és tehetségünk sem hiányzik. Hisz egyesületünk már is oly szerencsés helyzetben van, hogy tagjai közt tisztelheti a tudomány csaknem minden szakának ügy, mint a közelet minden jelentékenyebb pozíciójának képviselőit, munkás harcosait. Igen, nekünk csak akarunk, szent és erős elhatározással csak oda kell törekednünk, hogy munkához lásson itt minden hivatott erő, sorakozzék minden lelkesedés, s a kívánt eredmény nem fog elmaradni.

Legyünk hát csak összetartók, tevékenyek, használjuk fel azon erőforrásokat, melyek szent hitünkben, s inunen szent egyházunkban vannak. Akkor Isten is segít, akkor azon keresztény elv és életbölcsélet, melyet mi zászlónkra írunk, újra fogja szűlni a szenvedő társadalmat. Gyógybalsamot fog eszegetni a sajgó sebekre, melyeket annak testén a gonosz és lelkiismeretlen félrevezetők ejtettek.

Nagy erő van az egyesülésben. Felismerték ezt országszerte mindenütt, s nemesak a miénkhez hasonló testvéries körbe csoportosultak az együtt érzők, hanem mintegy ösztönszerűen számtalan más kath. egyesületeket is leterítették, ami mutatja, hogy igen is szükség van rájuk.

Maradjunk hát együtt mi is, kik egy zászló alá sorakoztunk, s ha a mindennapi életfoglalkozás el is választ egymástól, egyesüljünk itt mindig nagyobb szeretettel, több lelkesedéssel, hogy hova-tovább annál inkább fejlődjék ki és erősödjék meg közöttünk egy része a rokonérzés és együvértartozás kötelékének.

Ha együtt leszünk mindenütt, hol szentegyházunk és elveink érvényesülése megkívánják, akkor biztos siker fogja koronázni törekvésünket. — Javára fog ez szolgálni a közös édes hazának is, melynek boldogsága fiainak vallásos erkölcsé. Mi pedig soha sem voltunk jéközők fia, hanem odaadó szerető munkásai, s azok akarunk lenni jövőben is.

Az igaz, valódi és hamisítatlan keresztény szellemtől áthatott, fenkölt, magasatos eszméket hirdető, ernyedetlen munkásságra bűzdítő, testvéri szeretettel teljes, az ügyhöz méltó lelkesedéssel és bizalommal elmondott beszéd méltó visszhangra talált a jelenlevő tagoknál, akik szűnni nem akaró eljenzéssel fejezték ki rokonérzelmüket. A szónok beszédét több ízben viharos eljenzés és „úgy van“ felkiáltások szakították meg.

A megérdemelt eljenzés és tetszésnyilvánítások lecsendesesével Imets F. Jákó apát kanonok indítványára a közgyűlés az elnök úrnak egyhangulag köszönetet mondott és ezen köszönetét és az elmondott beszédet teljes szövegében jegyzőkönyvileg megörökíteni határozta.

Dr. Atzél Béla, a kör tevékeny, fáradtságot nem kímélő, érdemes alelnöke rövid szavakban vázolta a kör eddigi tevékenységét, ügyvitelét. Jelentése szerint a körnek megalakulása idejében 140 tagja volt, jelenleg pedig 3 alapító, 153 rendes, 38 pártoló és 30 vidéki, összesen 224 tagja van, mely tagokhoz járul még a f. hó 26-án felvett 14 tag. A kör két hangversenyt, egy májálást, két zártkörű estélyt rendezett, a melyek erkölcsi- és anyagilag fényesen sikerültek. A kör egy rendes és egy rendkívüli közgyűlést, az igazgató választmány öt ülést tartott, melyek a kör ügyei iránt táplált élénk figyelemről tanuskodnak.

Krzyzewszky Géza pénztárnok nagy szakértelemmel és fáradtsággal összeállított múlt évi zárószámát és folyó évi költségvetését Dr. Merlák József jegyző olvasta fel.

A pénztári jelentés, melyet lapunkban már egész terjedelmében közöltünk, örvendetes képet rajzol a fiatal kör helyzetéről. Ezuttal csak a végeredményt emlíjük fel.

A mérleg 3670 K. 32 fill. vagyonnal szemben 1882 kor. terhet tüntet fel, a nyereség tehát 1788 K. 32 f.

Ezen fényes és még szebb jövővel kecsegtető eredményt, a kezdet nehézségeivel küzdő, de diadalmasan előrenyomuló Kath. kör közöneti kegyes főpártfogójának: Méltóságos Majláth Guztáv Károly erdélyi püspök úrnak, az erdélyegyházmegyei papságnak és a Kör eszméivel, irányzatával és törekvéseivel rokonszenvező, igaz, lelkes és nemes támogatóinak.

A folyó évi költségvetés, habár a bevételek minden tétele a legminimálisabbra, a kiadások pedig dúsán vannak felvéve, szintén pénztári maradványt helyez kilátásba az év végén.

Bartalis József, a kör könyvtárosa rövid szavakban előadja a könyvtár keletkezésének körülményeit.

A könyvtár eddig még csakis önkéntes ajándékokból szaporodott s az eredmény mégis jelentékeny, úgy, hogy rövid idő alatt a Kör tekintélyes és jól megválogatott munkákban bővelkedő könyvtárral fog rendelkezni.

Pál Antal alelnök indítványára a közgyűlés dr. Atzél Béla alelnöknek, Krzyzewszky Géza pénztárnak, Bartalis József könyvtárnak bűzdő és ernyedetlen munkásságáért köszönetet mond. Az igazgató választmányynak nem hivatalból való tagjai közül az alapszabályok értelmében kisorsolt nyolc és 3 eltávozott tagja helyébe újjak választottak és pedig:

Balló Lázár törvényszéki bíró, Csabry Bonifác dr. orvos, Ertl Vendel tanító, Héjja Kálmán egyházmegyei pénztárnok, Horváth Mihály postafőnök, Korbuly Ignác táblabíró, Körösy László városi hivatalnok, Müller Lajos iparos, Öelberg Ottó lovag, törvényszéki bíró, Rass Károly főgimn. tanár, dr. Szöcs Ákos trvszéki bíró; pót-

tagokul pedig: Bartha Sándor iparos, Csibertics Imre főgimn. tanár, Eröss Imre erd. püsp. borászati intéző, Gegő Lajos vasúti hivatalnok urak.

A közgyűlésen jelenlevő Rass Károly igazgató hivatkozva a helybeli legényegyesületnél való nagy elfoglaltságára, állásáról lemondott, s minthogy a közgyűlés ismételi kérésére sem volt hajlandó állásáról lemondani, általános felkiáltással Riszner Ödön főgimn. tanárt választotta meg igazgatónak, ki rövid, de meghatározó szavakban megköszönte a beleje helyezett bizalmat, a felajánlott állást elfogadta és megígérte, hogy törekedni fog a várakozásoknak megfelelni és a Kör méltó tisztviselője lenni.

Dr. Neuwirth József titkár, nagy és terhes elfoglaltsága miatt állásáról lemondott és ismételt kérésre sem volt hajlandó a titkári állást betölteni.

A titkári állásra dr. Merlák József ügyvédet és az így megüresedett jegyzői állásra Gábel Antal Endre m. kir. adótitket választották meg.

A megjelent tagok mindvégig a legnagyobb figyelmet tanúsították a Kör ügye iránt. Elnök bűzdítő és lelkesítő szavakkal közönte meg a tagok szíves megjelenését s szűnni nem akaró eljenzések közepette zárta be a közgyűlést.

A közgyűlés nagy látogatottsága, a tagoknak a Kör ügyei iránt tanúsított éber figyelme, a jelen voltak lelkesedése és hangulata magasatos jövőt jósol a Gyulafehérvári Katolikus Körnek.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Merlák József, dr.
titkár.

H I R E K.

A modern „schilockok“

Igy írom kis betűvel a nagy angol drámaíró velencei kalmárjának nevét. Jogom van hozzá, mert már megszűnt tulajdonnév lenni. Közös név lett immáron. Olyan közös név, mint a „bóhér.“

Hogy hol vannak ezek a schilockok? Itt nálunk és mindenütt a föld kerékiségén. Hogy kicsodák ezek?

Megmondja egy rövid hír és név, melyet a napilapok a mult napokban közöltek.

Azt mondja a napihír, hogy egy fővárosi művész, pillanatnyi pénzavarba jutott. A zavar igazán pillanatnyi lehetett, mert összeviszva negyven koronára volt szüksége. Kölesön vette ezt az összeget Kohn Jakab fővárosi gazdag butorkereskedőtől és többszörös háztulajdonostól, adván biztosítékul egy 800 korona értékű zálogjegyet és fizetvén havonta 8 mond nyolc korona kamatot.

Mikor pedig egy bizonyos idő eltelt vala s a szegény művész a „tökét“ még mindig nem tudta visszafizetni, Kohn úr a többszörös háztulajdonos és modern schilock eladta a zálogjegyet — állítógat csupán a kölesön adott összegért.

És Kohn úrnak üres lelkiismerete ezért a kis üzleti fogásért nem telt meg furdalásokkal, de zsebe mindenesetre még jobban kibélelődött.

Mármost csináljuk meg a kalkulust, mert Kohn úr nagyon jól megcsinálta a maga részére.

Ha egy szegény ördög, aki nemcsak maga, hanem egész családjá napok óta éhezett, síró gyermekeinek úgy szerez kenyeret, hogy betöri egy süttő ablakot s kilopja a ropogós cipót, hát szépen „betörése lopásért“ kerül a büntető igaz-

ságszolgáltatás elé s nincs mód, hogy a börtön elől megszabaduljon.

A neve pedig az lesz az egész környéken, hogy „tolvaj,” sőt magasabban „rablónak” is megítülik.

Mert az emberek nagyon szeretik éppen a rosszra való hajlam nélkül bűnbe esett embertársaitak minél előkelőbb pellengérré felhúzni.

Am Kohn úr mint gazdag butorkereskedő és többszörös háztulajdonos bizonyosan nem didergett sem ezen, sem a többi télen kopasz falak között; nem szalmán töltött álmatlan éjszakákat sóhajto hitves és nyöszörgő gyermekek között, mint az a „betörő”. Hanem süppedő szőnyegen járt, potrohos hasán zörgette kerékkötőnek is beillő aranyláncát, talán pezsgőzött is dús vacsorája után, s mégis volt lelke kihasználni egy védtelen nőnek szorult helyzetét.

És ez a modern schilock azért még sem lesz sem himpellér, sem gazember, hanem megmarad Kohn úrnak, sőt környezetében „nagyságos” úrnak.

Kohn úr ugyan ügyesség elő kerül, de hogy ezen kívül más bántódása lesz-e, az már más kérdés.

Kohn úr ugyanis bebizonyíthatja, hogy bizonyos határidőn túl joga volt a 800 korona értékű zálogjegyet 40 korona hitelezéséért értékesíteni. Csak védte a magáét. Ugyan ki ítelhetné el ezért Kohn urat?

Kohn úr lelkiismeretének pedig elég annyi. A többit üsse a kő.

És Kohn úr nyugodtan alszik habos párnám, selyem paplanya alatt. Az éhező gyermekeinek cipőt lopott szegény ördög pedig börtönének nedves, büzös levegőjében elmelkedhetik a földi igazságszolgáltatás mivoltáról. Meggyőződést szerezhet arról, hogy az igazság istenasszonyának a szeme csakugyan be van kötve.

Krix-Krax.

— **Püspök úr** ő méltósága 26-án este érkezett vissza Székelyudvarhelyről. Látogatására eljöttek Majláth Géza gróf, országgyűlési képviselő, ifj. Majláth György gróf, az egyetemi hallgatók bpesti szent Imre egyesületének elnöke, akik 28-án elúztak. A kegyelmes Asszony tásaságában itt vannak még örgróf Pallavicini Edéné a Püspök úr nővére leányával, Stefánia comtesse-el.

— **Személyzetiek.** Erődi Dávid tövisi plebános helyébe, aki saját kérelmére nyugalomba helyeztetett, Baráczy Albert szentszéki tanácsos, tb. alesperes, nyug. nagyenyedi orsz. fejeztetési lelkész nevezetett ki.

László János tordai káplán Vécse küldetett lelkésznek.

Kádár Mátyás csiksomlyai káplán Gyergyószentmiklóra és Van Man Alréd brasói hitoktató és gyónató Tordára helyeztetett át segédlelkézi minőségben.

Mayer János csiksomlyai főgimnáziumi tanár, Wéger Béla buzásbessenyői és Szopos András ujvánci okleveles kántortartók véglegesítették.

— **Egy protestáns az erdélyi püspökről.** Egy fővárosi napilap, minthogy a politikai válság megoldása rendületlen stagnációban van, olvasóinak legalább más természetű csemegékkel akarván szolgálni, jónak látta a mi kegyes főpásztorunk személyét, főpapi működését olvasói szája íze szerint való kritika tárgyává tenni. A többször megismételt támadás annyira magán viselte a „revolver zsurnálsztika” színt és szagát, hogy nem tartottuk érdemesnek egy

szóval is reflektálni rá, s most sem azért tesszük szöve, hogy pörbe szálljunk a nevezett újsággal, amelyet különben Nap-nak neveznek (a nap-tól legtovább a foltokat sajátította el), hanem azért, hogy rámutassunk arra, hogy a „revolveres” szemérmelenség Erdély lánglelkű főpásztorának még nem hívei között is megbotránkoszt kellett. Ennek igazolására leközzöljük Nagy Lajos vajdahunyadi kir. járásbírónak a B. H.-hoz intézett ezen sorait:

„Protestáns vagyok, tehát kétszeresen fogadatlannak prókátorkodás lenne tőlem Majláth Gusztáv gróf püspök úr mellett lándzsát törni. De a cikk egy epizódot juttat eszembe, a mi jellemzi a püspök lelkipásztorokodását, megmagyarázza azt a hatalmat, a melyet Erdélyben valóban gyakorol és a mit ilyen tevékenységgel gyakorolna mindenütt, a hol elfogulatlan emberek élnek.

Az eset ez:

Tavaly ősszel a kolozsvári Karolina-kórház lakója voltam. Általános, mély részvételt keltett köztünk, betegek közt, P. gyulafehérvári bírói irnok esete, a ki nemrég temette el feleségét, serdületlen árvaikkal maradt, s maga egyik lábujján keletkezett pattanással a kórházba kényszerült menni és itt amputálták előbb az ujját, aztán bokáiban, aztán combnál a lábát és mind ezek után az orvosi kijelentés csak az volt, hogy menthetetlen, a vérméregzés már áthatotta s csupán szíve alkotásától függ, hogy hetek vagy egy-két hónap múlva lesz-e vége. A szegény ember iszonyú kínokat szenvedett, de mindene fölött gyötörték a lelki kínok, elhagyandó családja sötét jövője miatt. Ebben az állapotában Majláth Gusztáv gróf püspök úrhoz fordult, kihez nem fűzte semmi korábbi összeköttetés, talán egyébb semmi, mint az, hogy hívei közé tartozott és mit tett a püspök úr? — A cikkben fölemlített 400.000 korona évi jövedelemmel rendelkező urak hasonló esetben talán ötven, vagy száz korona ajándékozásával kiérdemelték volna irlgalmasságukat; az erdélyi püspök azonban személyesen kereste föl a benne hívót, hosszú lelki vigasztalásban részesítette és megnyugtatta, hogy árváira maga visel gondot, a mi nála köztudomás szerint nem üres szó.

A szegény beteget ez az óra minden fájdalomla fölé emelte és megható volt látni, milyen csöndes önmegadással várta azóta a kikerülhetetlen véget.

No hát ilyenek látjuk mi Erdélyben a püspök urat s látva tisztult, erősítet, fáradhatatlan munkaszeretettét, nemes emberbaráti gondolkodását és fényes szellemi tehetségét, más felekezeti szegény és saját kiváló egyházfőnk iránti ragaszkodásunk mellett is csodáljuk őt, sőt büszkéek vagyunk rá.”

Ilyen meggyőződésben van az erdélyi egyházmegegyének minden egyes lakója, aki nem a Nap-tól, hanem a naptól kapja a világosságot.

— **Egy bankett.** Szász József Alsófehérvármegye alispánja, a volt főszolgabíró, nem régóta lett vármegyéjének első tisztviselője. E rövid idő alatt is azonban elég érdemet szerzett arra, hogy a királyi kegy reá sugározzék egy vaskorona rend alakjában. Tényleg a januárban lezajlott képviselőválasztások alkalmával Alsófehérvármegye, összes kerületeiből kormánypárti képviselőt — összesen hetet — küldött a névleg létező parlamentbe. Ilyen rekordot csak keves vármegye ért el. De voltaképpen nem is ezt akarjuk mi most szöve tenni, csak azt akarjuk ide leszögezni, hogy a vaskorona rend ünnepélyes átadása mult hó 31-én történt meg, melynek utánna az örvendezők örömlakomára

gyülekezének össze. Ez is helyén való lett volna, de már a napnak megválasztása sem nem tapintatos, sem nem ildomos. Márc. 31-ike ugyanis péntek nap volt. Ez a nap mindenkinek bójt, de most még hozzá nagybójt is. Keresztény kath. ember ezen a napon nem örömlakomázik. Alsófehérvármegye közönsége pedig tudtukkal sok és igen igen sok kat. is van. Vajjon helyes és illő volt-e ezeknek valóságos érületét és vallási kötelmeit teljesen figyelmen kívül hagyni? A tisztelt rendezők vagy ki akarták szorítani a katolikusokat az általános (?) örömből vagy vallási érületükre nem adtak egy fabatkát sem. Mindenképpen súlyos hiba s a megyebeli kath. közönségnek tapintatlan negligálása.

Nagyon kár pedig!

— **Egyháztanács.** A gyulafehérvári róm. kath. hitközségnek egyháztanácsa és iskolaszéke március hó 26-án d. e. 11 órakor a városháza tanácstermében rendes gyűlést tartott a tagok teljes számú jelenlétével. Elsőnek elnök-plebános jelentette, hogy az iskolai javítások ügyét megfelelőleg a státus igazgatótanácsához s egyúttal rámutatott arra, hogy az egyházközség ez ügyben való kérésének megvan a jogi alapja, mert a Mária Teréziától kiadott elemi iskolai rendelet felelmi a gyulafehérvári róm. kath. elemi iskolát is. Azután az egyházi adózási illetőleg ügy határozott a gyűlés, hogy annak rendezését elhalasztja addigra, amikor ez a most uralkodó nagy drágaság megszűnik. Az időközben eltávozott egyháztanács és iskolaszéki rendes tagok helyébe Kőrödy Péter dr. és Kőrösy László póttagok léptek s Kopacz Gergey volt segédlelkész állását püspök kinevezés alapján Barthos Mihály foglalta el. Elnökben tárgyalta ezután a gyűlés az elemi iskolánál létesítendő negyedik tanítói szék ügyét, amelyre vonatkozólag a kir. tanfelügyelői látogatással kapcsolatban a vármegye közigazgatási bizottságának leiratára vonatkozó püspöki rendelet hívta fel az egyháztanács figyelmét. Atzél Béla dr. és Ávéd Jákó egyháztanácsosok felszólalása után Novák Ferenc főgondnok kifejtette, hogy az I.—II. osztály zsúfoltságán ez idő szerint segíteni nem lehet, mert az egyházközségnek nincs anyagi tehetsége ahhoz, hogy a negyedik tanítót beállíthassa, s azért egyelőre a két osztályt mégis csak össze kell vonni. A főgondnok indítványára elhatározta a gyűlés, hogy a negyedik tanítói szék létesítése ügyében felirattal fordul a státus igazgatótanácsához, s egyúttal felkérte az egyháztanács Novák Ferenc főgondnokot, hogy mint a státusi igazgatótanácsnak tagja ez ügyben felszólalni sziveskedjék. Megvizsgálták továbbá a régi temető-alapnak Csusby Bonifác dr. szám. gondnoktól előterjesztett számadásait, amelyek szerint az alap jelenleg 541 K. 18 fill. takarékpénztári betétben. Tudomásul vették aztán Straubert Ödön és Atzél Béla dr. egyháztanácsosok iskolalátogatásáról való jelentését, majd hálás köszönetüket fejezték ki Novák Ferenc főgondnoknak, hogy az iskola udvarát szép fakkkal körülültetni szives volt. Végül az indítványok során Csusby Bonifác dr. szám. gondnok ajánlatára, aki szükségesnek találta a törvényes eljárást azon két háztulajdonossal szemben, akik a régi temető telkéből foglaltak, az egyháztanács az ügynek megvizsgálására Csusby Bonifác dr., Atzél Béla dr. és Kőrösy László tagokból álló bizottságot küldött ki. Ezzel a gyűlés 11 óra 50 perckor befejeződött. (f.)

— **A gyulafehérvári központi Oltáregyesület** lapunkban már jelzett hangversenyét az alábbi műsorral ma tartja meg. Az áldásosan működő egyesület ezen nyilvános szereplésére ismét-

ten felhívjuk lapunk helybeli olvasóinak figyelmét. Műsor: 1. Nemzeti ima. Bartay Edétől. Előadja a papnövendékek énekkara. 2. Szereplések. Mondja: Soóthy Gyula egyesületi igazgató. 3. Szent Péter. Melodráma. Szövege Kassai Lajostól. Szavalja: Riszner Ödön főgimn. tanár. Zongorán kíséri: Riszner Ödöné úrnő. 4. Chopin rondo. Két zongorán előadják: Riszner Ödöné úrnő és Frölich Jolán k. a. 5. Jézus. Bán Aladártól. Szavalja: Dr. Roska Miklós. 6. O Salutaris Hostia. Resch L. Györgyszekesyházi karnagytól. Előadja, a papnövendékek énekkara. A hangverseny kezdődik este 6 órakor az Európa szálló dísztermében. Őlhelyára az első 5 sorban 1 K. 60 fill., a többi sorokban 1 K. Őlhely 60 f.

— **A gyulaférvári főgimn. ifjúság** lelkigyakorlatait a nálunk már előnyösen ismert P. Antal vezetése alatt f. hó 1—5-ig tartja meg.

— **„Öngyilkos apácák”** címen az „Egyetértés”, a „Nap” és a „Kuruc-Ujság” márc. 24. számaiban napir jelent meg, mely szerint Kónsky Róza és Leysol Gerda charlottenburgi apácák öngyilkosokká lettek. Sejdítven hogy e sorokban tendenciózus elferdítés leledzik, az Orsz. Pázmány Egyesület védőirodája az aacheni „Rechtsschutzstelle für die kath. Geistlichen Deutschlands” irodához fordult felvilágosításért, honnan azt az értesítést kapta, hogy a fentnevezett lapok által öngyilkos apácáknak deklarált hölgyek evangélikus világi ápolónők voltak. Érdemesnek tartjuk e sorokat az igazság kedvéért közölni és konstatajuk, hogy a rossz információ és a malícia mi mindent eredményezhet (O. P. E. V. I.).

— **Tanítóegyesületi gyűlés.** Az „Udvarhelyi róm. kath. esperes kerületi tanítóegyletnek” „havasli fiók-köre” április hó 10-én (hétfőn) Kápolnás-Oláhfaluban a róm. kath. elemi iskolában tartja rendezetavaszi vándorgyűlést a következő tárgyszorokkal: 1. 1/2 órákor Isteni tisztelet 2. 9 órákor gyakorlati tanítást tart: Fazakas József helybeli tanító. 3. A fiók-köri dalárda éneklő a „Himnusz” Egresitől. 4. Elnök megnyitja. 5. Az őszi gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 6. Felolvasást tart: Márton Sándor helybeli kántortanító „A tanító nemes munkájának gyümölcsei” címmel. 7. A gyakorlati tanítás megbírása. 8. Szavai: Hozó János tanító „A szeretet fájdalma” Balás Józseftől. 9. Felolvasást tart: Péter Károly fiók-köri jegyző: „Mi lesz velünk?” 10. A jövő gyűlés helyének meghatározása. 11. Indítványok. 12. A fiók-köri dalárda éneklő a „Szózat”-ot.

— **A nagyszabani kir. kath. Terézvárház** ma vasárnap, ápril 2-án a terézvárházi „Mária Terézia-szobor-alap” javára, a városi színházban, színi előadást rendez. Színe kerül: Az árva, életkép 4 szakaszban, dalokkal. Irta: Prokupa Sámuel, zenéjét szerezte: Kmoskó István, rendező: Thomald József. I. szakasz: Karácsonyest. II. szakasz: A normalista. III. szakasz: A gimnazista. IV. szakasz: Huszonöt év múlva.

— **Szent misszió Kászonujfaluban.** Egyes és híveinek lelkiüdvét mindig szíven hordó Főpásztorunk böles intézkedéséből Lollok lázársta atya és Mikecs János gróf gyergyóalfalvi plebános lelkes vezetésével március hó 18-tól kezdődőleg 8 napon át szt. misszió tartatott e hitközségben, oly érdeklődés mellett, hogy a helyi róm. kath. hívek teljes számban mindig, — a szomszéd plebániabeliek felváltva — s még a nem róm. kath. vallásuk közül is feltűnően sokan hallgatták mindig a napokint kényszer tartott vonzó és lélekemelő beszédeket.

A gyóntatást kezdettől fogva egész nap folyamán végezték — reggeli 5-től este 6 óráig — bámulandó kitartással, de az utolsó napokban, midőn belátták, hogy nem lesznek képesek a kitűzött 8 nap alatt a jelentkezőket kihallgatni, még négy szomszédos lelkipásztor segítségét vették igénybe, mert a gyónók száma ez alkalommal háromszázzal haladta meg az előző évi gyónók átlagos számát. Bizton lehet állítani, hogy minden honnlevő hívő élvezte ezt alkalommal szt. gyónását.

A közben eső esütörtökön a legméltóságosabb Oltárszentség kiengesztelésére ünnepélyes vespernye tartott.

Az utolsóelőtti napon a jó és fáradhatatlan missziós atya még a kisdédeket is külön részeltette a pápai szent áldásban.

Utolsó napon a felállított „misszió kereszt” megszentelése — s az előhozott tárgyak megáldása után, még egyszer záró beszédében szövege a hívekhez, meghagyván nekik, hogy a látottakat és hallottakat szívőbe véssék, a jámborságban alhatatosan végig megmaradni iparkodjanak. Ezután a vérontás nélküli áldozat mutatott be, mely alatt a gyónók utolsó csoportja részesült a szent áldozásban. Végül „Te-Deum” énekléssel és hálaímmal a szent misszió befejezést nyert. Bartha Ferenc, helybeli plebános szívből fakadt szavakkal köszönte meg a missziósoknak fáradságukat. Templomból kijövet pedig a plebáni udvarán egyik helybeli tanító a hitközség nevében, — s a fehér-ruhás leányok sorából a vezető — szép elővirág esokor átnyújtása mellett — a serdülő ifjúság nevében — vettek búcsút és mondták „Isten hozzád”-ot a jó missziós atyáknak, akik ebed után nagy számu közönség szerezésekinéna közt vonultak a szomszédos Kászonjakabfalvi plebániába missziójuk tovább folytatása végett.

— **Mese Ányos Pátról.** Ányos Pátról, a magyar pálos szerzetesről, ki pesszimistikus lírájával helyet biztosított magának a magyar irodalomtörténet alakjai közt. Gaghy Dénes pozsonyi áll. főreáliskolai tanár az „Egyetértés” 1905. márc. 12. számában tereát írt. A tárcában az író arra következtet, hogy Ányos pesszimizmusának és szerelmes lírájának oka boldogtalan szerelme, mellyel egy zsidó leány iránt viselkedett. Minthogy erre nézve hiteles adatok sem az irodalomtörténetben, sem másutt fel nem találhatók s minthogy a tárcában foglalt adatok ha alapjuk nines, egy elhunyt szerzetest kompromitálnak, az Orsz. Pázmány Egyesület védőirodája abból az elvből kiindulva, hogy de mortuis nil, nisi verum, levellel fordult a szerzőhöz, melyben felkérte őt, nyilatkozzék, vajjon talált-e erre vonatkozó, ezt a feltevést támogató biztos adatokat? Gaghy tanár nyilatkozott is, kijelentven, hogy tárcája nem akart magasabb tudományos célt szolgálni, csupán belletrisztikus irányú és a közönség mulattatására van szánva; a benne foglalt adatok pedig a képzelet szines ragyogó játékának születtei, s reális alapjuk nines. Minthogy így Ányos Pál emlékének is tartozunk a valóság közlésével, szükségesnek tartottuk e sorok közzétételét.

— **A tanítóegyesületek Szövetségéből.** A szövetség elnöksége már kijelölt a nyári közgyűlés tárgyalásaira néhány kérdést, melyek azonban épen nem tekinthetők véglegeseknek, mivel minden egyesületnek jogában áll más pontok felvételét ajánlani. A választmánytól kijelölt pontok a következők: 1. A Szent-István-Társulat kiadványainak megjelent népszerű tankönyvek ismertetése azon célból, hogy az egyházmegyében levő összes népiskolákban egyöntetűen csakis ezen könyvek használatának. 1. Mit tehetnek az erd. róm. kath. tani-

tók a magyarosítás érdekében? 2. Miféle eszközökkel küzdhet a tanítószeg az alkoholizmus ellen? 4. Mennyiben folyhat be a tanító közsege anyagi helyzetének javítására? 5. Az írás-olvasás-tanítás módjának legújabb állása kritikai megvilágításban. 6. Vitatételül: az iskolai ünnepek. Ezen tétéleket azért tesszük itten is közé, hogy a különböző egyesületek tagjai még a tavaszi gyűlés előtt tájékozódhassanak róluk. Az elnökség ezenkívül szétküldötte már a Szövetség alapszabályait is. Minden egyesület elnöksége 2 példányt, minden r. k. iskola egy példányt kapott. Ha valahová, kivált oly közsegen, hol több külön álló iskola van, a cím hiánya miatt az alapszabályokat tartalmazó füzetke nem jutott volna el, az illető iskola megkeresésére a szövetségi elnökség készségesen juttat el egy példányt.

— **Érettségi vizsgálatra** a gyulaférvári főgimn. igazgatóságánál a szükséges okmányokkal (osztálybizonyítványok, keresztlevel) és vizsgálati díjjal e hó 15-ig lehet jelentkezni.

— **Közönség köréből.** Nem foglalkozunk hosszasan a Gyulaférvári Hírlap utolsó számában megjelent nyilatkozatokkal, mert a nyilatkozatok nem felelnek meg föltett kérdéseinkre s viszont feszegetnek olyan dolgokat, a miket nem kérdeztünk. Nem kérdeztük pl. a tek. Szerkesztő úrtól, hogy az „ellenkező pártiak” kik vagyunk? Vagyunk, a kiknek írjuk s mondjuk magunkat s szeretnők tudni, hogy aláírásunk mennyiben billenti az igazság mérlegét akár jobbra, akár balra? De kérdeztünk magunk igazolásául több olyan lényeges dolgot, mire mélyesges hallgatás lett a felelet. Épen azért még egyszer megismételjük a dolgok mivoltjának elmondását. Baumann Arnoldot megválasztották ismét ipartestületi elnöknek. Van abban valami sérelmes? halátlanság? bolondság? Hát hogy csupán egy szöveggel választották meg, ebben mi a sérelem, mi a halátlanság, mi a bolondság? Hiszen Baumann törvényesen megválasztott elnök lett? ki kérte tehát rá azt a bizonyos Sz. Sz. urat, hogy fogadtalan prókatoroskodjék, sérelmi kérdést csináljon s neki menjen azoknak, akik nem szavaztak rá? Miért kellett ezt szövé tenni? S miért ment a tek. Szerkesztő úr egy lépessel tovább s miért nevezte ezt a tényt bolondságnak, vagy észszerületlenségnek? Mert, ha Baumann elbukott volna a választáson, akkor még volna valami értelme a jaggatásnak, de így miért a nagy lármá? Miért ne volna szabad arra szavaznunk, akire akarunk? Persze készen voltak a felelettel, hogy rajtunk egyet üthessenek; azért, mert ez is az áldatlan politikai harcnak az eredménye. Nagyon helyes. Hanem most már tisztelettel kérjük a tek. Szerkesztő urat, feleljen meg erre a kérdésünkre, mert a multkor is ezt kérdeztük s kibujt a válasz alól: ki kezdte a politizálást? ki vitte be a politikát „olyan helyre, a melynek semmi közö hozzá.” Nem az elnök? Miért lennének hát mi a hibások? Furcsa volna, ha a szerkesztő urat valaki pofon ütné, a szerkesztő úr visszaadná s az egész világ a szerkesztő úrra támadna, hogy miért ütötte pofon azt az embert? És jaggatnának, hogy hová lesz a társadalmi közbiztonság, arra meg nem is gondolna senki, hogy de hiszen a másinak járt előbb a keze. Ha tehát minket kegyeskedett bolondságunkért megtámadni, legyen szives mondjon előbb az elnökről itéletet s ne csak minket oktasson. Mi csak feleltünk az „adon Istenre”, ehhez jogunk volt s ha akár hogyan mossák is a szerezest, ezt a tréfát máskor is megtesszük, csak legyen rá ok. — De felelünk Baumann védekezésére is. Ha minket a tüzöltő zenekar nagy dobosa összehívna iparügyegek megb-

szelésére, nem mennék el, mert semmi közünk hozzá, de ha Baumann hív, elmegyünk, mert ő az ipartestület elnöke, s ha Baumann meghív minket iparügyek megbeszélésére nem mint privát emberhez megyünk hozzá, hanem mint az ipartestület elnökéhez. Ezt legfőképp azért jelentjük ilyen határozottan, mert mint magánzó még sohasem hívott össze iparügyek megbeszélésének a címén. Mäskor az ilyen jellegű meghívóra írja oda: Baumann A. magánzó. Hogy a kormánypart főembereinek megjelenéséről előzetes tudomása nem volt, ám legyen, de hogyan jöttek akkor a jognak és egészségügynek fürge doktorai oda? Mäskor sohase láttuk őket így iparügyeink megbeszélésén. S vajjon mit akarhattak?

Gyfehértárt. 1905. márc. 31.

Az ellenkező pártiak.

— **Hálaköszönet nyilvánítás.** A Kolozsvári oltáregyesületnek e téren is indíttatva érzem magam oltáregyletünk nevében nyilvánosan leghálásabb köszönetet mondani azon nagylelkü adományait, hogy a borbándi r.kath. templomnak az ez évben rendezett kiállítás alkalmából, szerény kérésünket meghallgatván, egy fehér színű misemondó ruhát a hozzávalókkal, egy albat, egy karinget, egy vállkendőt, egy oltárabroszt, egy fehér-lila színű stólat, két minis-tráns inget és többféle kehelyruhákat ajándékoznai kegyeskedett. Az Ur Jézus fizesse meg testi és lelki javaival bőven e nagylelkü adakozást. Borbándon, 1905. márc. 29-én. Butyka Sándor, plebános.

— **Gyakorlati eljárás.** Versecz, Fehértemplom s mondhatni az ország egy nagyrésze igazán bámulatos módon mutatnak példát a házak eleje és végeihez ültetett szőlőlugasokkal. Egész öszre, egész telre való szőlőt nagy család részére házaik falán természetük meg, hol az hidegtől és jégtől is mentve van. Ezen eljárás most az egész országban megindult s minden vidék rohamosan követi a jó példát. De mint-hogy ehhez nem mindenik szőlőfaj alkalmas, felhívjuk olvasóink figyelmét mai számunk hirdetés rovataiban ábrán is bemutatott „Szőlőlugas ültetésünk minden ház mellé” című hirdetésünkre.

CSARNOK.

Iparunk és kereskedelmünk a XVI. és XVII. században. 1.

Korunk a történelmi idő bármely korszakánál inkább az ipar és kereskedés jegyében mozog. Minden nemzet sokszorozott érdeklődéssel tekint kereskedelmi és ipari ügyeinek fejlődésére. Egy-egy kereskedelmi szerződés, melyben egyik állam kedvező feltételek mellett biztosít helyet ipari vagy földművelési termelvényeinek, megér egy-egy döntő győzelmet, mivel évek sorára megnyitja a jölet esatornát a népe számára. A múlt századokban, de kivált a XVI. és XVII. században iparnak és kereskedésnek ilyen döntő fontossága nem nyomult annyira homlokterbe az egyes nemzeteknél, nem kivált minálunk. A magyar nemzetnek akkor még ennél is sokkal nagyobb érdekre: megmaradására kellett fordítania figyelmét. 1526-tól, a mohácsi vésztől kezdve a töröknek hazánk földjéről való kiveréseig, sőt még tovább is nemzeti léleért kellett küzdenie, szakadatlanul kardja markolatján kellett kezét tartania, ha ellenségeivel szemben vívott küzdelmében nem ugyan az ősi dicsőséget — mely már veszendőbe ment — hanem legálabb pusztá életét biztosítani akarta.

Könnyű elképzelni, hogy ha a nemzeti élet egyéb ágai és nyilvánulásai is csak meggyengült

erővel nyilatkoztak, hazánk ipara és kereskedelme sem lehetett épen oly virágzásban, mint egy Nagy Lajos v. Mátyás alatt. Mindamelllett a történelmi visszaemlékezés gyönyörűen kívül nemely tanulságokat leszürehetünk az akkori viszonyokból, ha némi figyelemmel fordulunk azon kor történetéhez.

A mohácsi csata halálos veszedelmet zúdított hazánkra, melyben a polgári életnek minden viszonya megzavarodott és bomlásnak indult.

Egy Hunyadi Mátyásnak erős kezű kormányzása alatt az állami életnek egyéb viszonyai mellett ipar és kereskedelem virágozhattak, ellenben most már mindjárt első sorban a kereskedelem útjai nagy változást mutatnak. Magyarországának termékenységénél fogva leggazdagabb vidéke, az Alföld déli és középső része a török kezére kerül, mely e miatt az iparra és kereskedésre elveszett. Sőt a felvidéket és Erdélyt is sokszor rabló, égető hadak járnak be, melyek a béke éveinek gyümölesét megsemmisítik. Így 1556-ban Sándor moldvai és Péter oláhországi vajdák Izabella özvegy királynőt az özman parancsára Erdély birtokába visszahelyezendő, Erdélyen keresztül Szatmár-Nemetiig vonulának s ott egyesülve táborot ütven, rabló csoportjaikkal, az egész vidéket a Kárpátokig elpusztíták s háromszáznál több helyiséget felégették. (Horváth E. Az ipar és keresk. tört. 4.) Nem volt szokatlan dolog, hogy a török is egy-egy végig pusztított vidékről ezerszámba hurcolta rabságba a lakosságát.

A török kalandozásaihoz járult az egész országra átokként nehezödő dúlás és pusztítás kivált egyes, a rabló főurak részéről. Ilyen volt Bató Mátyás, ki rablásait Stájer és Lengyelországig üzte, szolgálathra ráé és lengyel rablókat fogadott, végre Moldva szélén is üzven rablásait, tömérdek gazdagságot szedett össze. Ilyen rabló főur volt Balassi Menyhért, ki Csábrág várát elfoglalván, öröklül rablókat tett bele, kik az egész környéket pusztították. Az 1625-iki soproni országgyűlés alkalmával a királyi előterjesztések így szóltak: „Mindennapi tapasztalásból tudatik, hogy a mindenütt kóborló útonálló, az útas kalmárok javaira s életére leskelődnek s ennek következtése, hogy ezek a veszélytől visszarettenve minden kereskedéssel felhagynak vagy árniukat más országba vinni kénytelenek a kir. jövedelmek nagy kárára.” Egyes megyék telve voltak útonállókkal (Századok, 1886. évi folyam), úgy hogy a kereskedők mindamelllett, hogy karavánokba gyűlve járnak, a szabad közlekedést pénzzel vásárolták meg. Afelvidéki megyék közül Árva, Liptó, Szepes tele voltak útonállókkal. Hasonlók voltak a viszonyok az erdélyi részekben is, hol az országgyűléseknek állandó tárgya a rablók és orvok elleni intézkedés.

Ilyen körülmények között csupán a városok azok a tényezők, melyekben a közbiztosság, a viszonylagos nyugalom oly viszonyokat teremt, hogy hennük az ipar és kereskedés virágozhatnak. „Souverain hatalommal rendezték a városok összes ügyeiket s a tulajdonképeni közigazgatást illetőleg előnyösen különböztek a megyétől.” Igaz, hogy nekik szűk és kicsiny területen, az összeszorult városkában, melynek terfogaata a minimumra korlátoltatott, hogy védelme annál könnyebb legyen, kellett e fontos teendők végeznük, míg hozzajók viszonyítva a megye térbelileg egész kis országnyi terjedelmű volt. De e kis téren igen hatékonyan működtek s szűk falai közt a kultur-élet annyit kienesét halmozták fel, a mennyi másutt száz mérföldnyi területen is alig akadt. Kehelőkben a régi intézmények megtartották életrevalóságukat, mert folytonos reformban részesültek a városok ön-

törvényhozási joga alapján. (Századok, 1886. évf. 23. 1.)

„A kézmű és kereskedelem csak a városokban fejlődött hatalmas szervezetté, mely magához ragadta az egész városi életet.” (u. o. 23.) A polgárság a városban körülhástyázta magát kiváltságokkal és nem szívesen fogadta a betolakodó elemeket. Még oly város is ellenzte a nemességnek a városi polgárok közé való költözését, mint Kolozsvár, a miben nem annyira nemzetiségi, mint inkább rendi ellentétek működnek közre.

„A régi szent királyok, kik az országot három részre osztották, tudniillik nemességben, parasztságban és városi rendekben mindeniket különb-különb törvényekkel úgy rekesztették el egymástól, hogy semmi elegyedés köztük ne lenne, ezt hangoztatták még a magyar városok is.

A város maga önkormányzatával gondoskodott arról, hogy polgárainak köz-, sőt magánélete rendezett körülmények között folyjon. „Ruházkodás, a fenyőzés, az ipari és kereskedelmi érintkezés, a házi munka, a közkereskedéssel összefüggő viszonyok, az építkezés, világítás, utcai kövezés, a közrendészet és egészségügy, a tanítás, adó-, katona- és önvédelem ügye sok egyébbel együtt a „böles tanács” rendelkezése és intézkedései alá tartoznak, mely a rendeletek végrehajtásáról erős kézzel gondoskodott.

Az anyagi élet aztán a céhrendszeren nyugodott, mely iparosokra és kereskedőkre egyaránt kiterjedt. A mostani nemzedék, mely már a szabad ipar uralma alatt nőtt fel, kezdi el is fejleteni, hogy miben állott a céhrendszer. Ezért nem lesz talán fölösleges, ha néhány szóban a céhrendszer fejlődéséről megemlékezem. A céh azon társulat, mely az ugyanazon mesterséget gyakorló iparüzőket összetartja, hogy érdekeiket felkarolja s úgy anyagi, mint erkölcsi javaikat eszközölje. Eredetiük visszanyúlik a középkorba.

„Sok nemes, erkölcsös humanus vonás jellemzi e rendszert. A kölcsönös segély, az egymásra utaltak testvéries támogatása, szegények, betegek, özvegyek, árvaik oltalma fontos társadalmi intézményé teszi. Az ipar egyes ágainak kifejlesztése, szoliditása, a műipar, ötvösség, könyvnyomtatás, fegyvergyártás virágzása részben neki köszönhető.” (Századok, 1886. 25.)

A céh egyes tagjainak jogait és köteleességeit a céhszabályok foglalják magukban. Nézzünk csak pár részletet egy ilyen céhszabályból, a nagyváradi szabóknak 1614-ben megerősített szabályaiból. A szabómesterek minden évben két céhmesért választanak, kik esküt tesznek arra, hogy tisztükben tehetségük szerint eljárnak. Céhük mesterségére és mivélésére tartozó dolgokban törvényt és igazságot szolgáltatnak, sőt két esküdőt jelenléteben meg végrehajtást is eszközölhetnek. Mielőtt valakit a céhbe felvesznek, megvizsgálják, hogy törvényes házasságból és tisztességes szülöktől származott-e és a szolgáltatnak idejét avagy a pród esztendőjét céhes helyen „vagy valamely nagyságos úrnak szabójánál kitöltötte-e, mert ezen kívül be nem fogadhatják. Együttal meg kell esküdni, hogy a cím titkait nem árulja el s a céh ellen irányuló minden törekvést bejelent a céhmasternek. A mestereknek tíz forintot fizet és a céhmasterket két bokor keztyűvel ajándékozza meg. „Effele új mester — mondja a céhszabály, — egy egész esztendőnek forrásában az szent házasságnak rendje és módja szerint jámbor házastársat magának venni köteleles legyen. Mert ha vakmerőségéből elmulatja, vagy a céh felőle meg nem találja, az méltó mentésért nem adhatja: mesterségétől megfosztatik.”

A mester az a pród ot avagy inaat három évnél rövidebb időre magához nem fogadhatja,

ha tulajdon fia is. Akkor jól felruházva megedékkel, mely a céh pecsétjével van megerősítve, becsásssa el. Ha történnek pedig, hogy az apród az ő esztendejét be nem töltvén és az ő urát elhagyván bujdosásban esnek, az olyannak céhes helyen sohult mívelni ne engedjessék."

A szabály meghatározta a segédeknek — akkor szolgálóknak volt a címük, — a felmondás idejét, a heti vagy évi bért, mely jobb segédeknek 12 pénzt hetenként, másoknak 5 frtot 8 pénzt egész esztendő által. „A szolgál, az ki külről jő be, az ki céhellen helyen, gyanus helyen kontárkodott, annak két hétig mívelés engedjessék, hogy valami költséget szerezhesen magának, az két hét elteltvén, tartozék mindazáltal az mestereket 2 esóber borral megengesztelni és így az ő szolgálai mesterségét üzni. A szabály 2 frt. büntetéssel sújtotta azon mestert, ki társát illetlen vagy tisztességtelen szóval megsértette; 2 frtot fizetett az is, ki másnak munkáját ócsárolta vagy másnak megrendelőit magához csábította. A céh szabály szigorú intézkedésekkel óvta tagjait az erkölcsi botlásoktól. „Az szabó mester, ha korcsomára megyen, részegségért 1 frittal büntetjessék. Az szolgáló legény, ha korcsomára megyen, ötven pénzzel büntetjessék. Az inas is azon dologért 25 pénzzel büntetjessék.” Hasonló büntetés éri azt, ki szitkozódik, a ki lopottmarhat vesz, tekével, kártyával vagy kockával pénzt vesztegeti: a segéd, ha felfuvalkodásában a mesterek közül valakit illetlen szóval sért.

A céh gondoskodik az olyan tagjának segítéséről és ápolásáról, a ki betegségében magára van hagyva. A temetésnél hasonlóképp nyilatkozik a testületi szellem. A vagyon nélküli elhalt céhbelt úgy kellett eltemetniök, mint saját atyjokfiát.

A céhbelti erkölcsi magatartásának ezen szabályozása minden céh működésének egyik nevezetes része. Ehhez járulnak azon intézkedések, melyek az anyagi érdekekről gondoskodnak. Első sorban biztosítva van az a jog, hogy a munkájukhoz szükséges anyagot, ha kívülről bálókkal vagy végekkal beszallítják, első sorban a mesterek vásárolhassák meg; ezért a kereskedőnek be kell jelentenie a céhmesternél vagy a szabóknál eladó szándékát s csak ha a „vásári míves szabó meg nem veszik, akkor szabad bármely más lakosnak is megvenni. Idegen mestereknek eladás végett csak a négy szabad sokadalomban szabad készítményeket bevenniök, akkor sem árulhatják a város közönséges piacán vagy a szabók során, hanem csak a kapu között vagy boltokban. Ha valamely szabó mester oly emberrel társalkodik, az ki az mívet nem tudja, vagy nem céhbelti emberrel vagy valamely komplár kufárral társalkodnék és annak számára új mívet csinálna és itt az városon árulná afféle mívet, az mívet elvehessék tőle, melynek fele az bíróé, fele az céhé legény.” (Tört. Tar. 1901. 136.)

(Folyt. köv.)

Péter János dr.

K Ö Z G A Z D A S Á G .

Trieszti általános biztosító-társaság (Assicurazioni Generali) f. év március hó 18-án tartott 73-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1904. évi mérleget.

Az előtűnk fekvő jelentésből látjuk, hogy az 1904. december 31-én érvényben volt életbiztosítási tőkeösszegek 710.811,866 korona és 28 fillért tettek ki és az év folyamán bevett díjak 32.134,119 korona és 97 fillérre rugtak. Az életbiztosítási osztály díjtartaléka 16.145,171 korona 85 fillérrel 190.337,407 korona 01 fillérre emelkedett.

Kiadja: az Erdélyi Római Katolikus Irodalmi Társulat

A tűzbiztosítási ágban, beleértve a betörés-lopás elleni és tükörüvegbiztosítást a díjbevétel 13.630.502,710 korona biztosítási összeg után 22.391.739 korona 95 fillér volt, miből 8.722.170 korona 40 fillér viszontbiztosításra fordítottat úgy, hogy a tiszta díjbevétel 13.669.569 korona 55 fillérre rugott, mely összegből 9.447.372 korona 69 fill. mint díjtartalék minden tehetőrl menten jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 90.301,649 korona 69 fill.

A szállítmánybiztosítási ágban a díjbevétel kitétt 3.646,057 korona 20 fillért, mely a viszontbiztosítások levonása után 1.547,460 kor. 56 fillérre rugott.

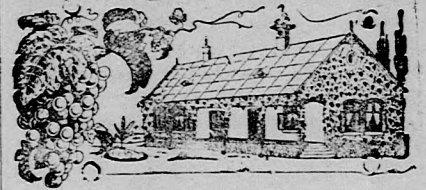
Károkért a társaság 1904-ben 29.008,350 korona 42 fillért folyósított. Ehez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítási óta károk fejében 797.690,516 korona és 38 fillérnyire igen tekintélyes összeget fizetett ki.

A nyereség tartalékok közül, melyek összesen 25.851,064 korona 11 fillérre rugnak, különösen kiemelendők: az alapszabály szerinti nyereségtartalék, mely 5.250,000 koronát tesz ki, az értékpapírok arflyamigadozására alakított tartalék, mely a 3.729,624 korona 17 fill. külön tartalékkal együtt 18.699,889 korona 05 fillérre emelkedett, továbbá felmentendő a 160.000 koronára rugó ketes követelések tartaléka és az 590,587 korona 53 fillérnyi ingatlan tartalék. Ezekben kívül fennáll még egy 1.150,587 korona 53 fillért kitevő tartalék, melynek az a rendeltetése, hogy az életbiztosítási osztályban a kamatlab esetleges csökkenését kiegyenlítsé.

A társaság összes tartalékai és alapjai, melyek első rangú értékekben vannak elhelyezve, az idei áttalások folytán 227.329,923 korona 25 fillérről 247.497,914 korona 42 fillérre emelkedtek, melyek következőképen vannak elhelyezve:

1. Ingatlanok és jelzálogkövetelések	38.468,591 kor. 65 fill.
2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök	20.002,699 kor. 07 fill.
3. Letéteményezett értékpapírokra adott kölcsönök	750,570 kor. 92 fill.
4. Értékpapírok	172.857,054 kor. 11 fill.
5. Tárcá váltók	946,236 kor. 23 fill.
6. A részvényesek biztosított adóselevei	7.350,000 kor. —
7. Bankoknál levő rendelkezésre álló követelések, készpénz és az intézet követelése, a hitelezők követelésének levonásával	7.122,762 kor. 44 fill.
Összesen	247.497,914 kor. 42 fill.

Ezen értékekből 515 millió korona magyar értékekre esik.

Szőlőlugast

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- és homoktalajon.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legcélszerűbb gondozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekbbs disze, anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részekből. Ez a legháladosabb gyümölcs, mert minden évben terem.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas (bár mind kuszó természetű), mert nagyobb része ha megnő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. Hol hűgáskan alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házukat az egész szőlőérés idején a legkínóbb muskataly és más edes szőlőkkel.

A fajok ismertetésére vonatkozó színes fénynyomatu katalogus bárkinek ingyen és bérmentve küldetik meg, aki címet egy levelezőlapon tudatja. Borfajú szőlőültvények is még nagy mennyiségben kaphatók leszállított áron. Borok családi fogyasztásra 50 l. és feljebb olesó árban és „Delaware” sima, ültetéshez és ebből borminta.

Értemléki első szőlőültvénytelep Nagy-Kágya, Biharmegye.

KépViseletet vállal

szalámi és hentes-árakban

jól bevezetett zsiradékárú-ügynökség

A. SCHANIL, Wien, XVII. Hauptstr. 67.

Egészen ingyen

zománczozott edényt nem kapnak sehol, de 6 főzölabost és 6 főzöfazekot különféle nagyságban 12 darabot 1 frt. 75 kr.-ért én szállíthatok. Ingyen csomagolás utánvétel mellett.

A többi tárgyak feltűnő olesó árban. — Árjegyzeket ingyen küldök. —

Kohn, gyáriraktáros, Budapest. VI. ker., Csengeri-utca 51.

Trieszti általános biztosító társaság

(Assicurazioni Generali)

Budapest, V., Dorottya-utca 10. szám.

A „Közgazdaság” rovatban közöljük a Trieszti általános biztosító társaság a legnagyobb, leggazdagabb és legregibb biztosító intézetünk

mérlegének főbb számadatait. Teljes mérleggel a társaság mindenkinek, a ki e célból hozzá fordul, a legnagyobb készséggel szolgál.

Az intézet elfogad: élet-, tűz-, szállítmány-, üveg-, betöréses-lopás- és harangtörés és repedés elleni biztosításokat. Közvetít továbbá: jégbiztosításokat a „Magyar jég- és viszontbiztosító r.-t.”, valamint baleset elleni biztosításokat az „Első o. általános baleset elleni biztosító társaság” számára.

A gyulafehérvári főügynökség: DEUTSCH ADOLF.